

Dragan DAMJANOVIĆ

**MALA SINAGOGA -
KALVINSKA CRKVA
U VUKOVARU**

Unutar bogate povijesti arhitektonske baštine grada Vukovara osobito se ističu sakralne građevine, koje svojom reprezentativnošću i brojnošću odražavaju složen etno-konfesionalni sastav stanovništva. Odmah nakon oslobođenja od Turaka Vukovar se, naseljavanjem katoličkog i pravoslavnog stanovništva pretvara u multikonfesionalnu sredinu koja se u 19. stoljeću dodatno usložnjava stvaranjem drugih zajednica, poput židovske i mađarske-kalvinističke. Spomenute su vjerske sljedbe veličinom i reprezentativnošću, pa i brojnošću svojih kulturnih mjesta odražavale vlastiti materijalni, kulturni, pa i politički položaj u mjestu, pa ni ne čudi stoga što je sve do Drugog svjetskog rata *sky-line* osobito Starog Vukovara bio gusto napučen konkurentskim vertikalama tornjeva franjevačke, pravoslavne i kalvinske crkve, te kupolom sinagoge.

Spomenuta složena etno-konfesionalna povijest grada na zanimljiv se je način odrazila, dapače može se reći materijalizirala, na građevini koja je predmet ovog teksta – prvoj vukovarskoj sinagogi, kasnije adaptiranoj u kalvinsku crkvu.

Slika 1. Prva vukovarska sinagoga, kasnije adaptirana u kalvinsku crkvu, Gradski muzej Vukovar

Gradnja prve vukovarske sinagoge, 1845. godine

Grad Vukovar bio je prvo mjesto na području civilne Hrvatske, odnosno Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije u kojemu je podignuta zgrada koja je namjenski trebala služiti kao sinagoga. Bio je to rezultat zakona koji su jako dugo priječili naseljavanje nekatolika¹ na području Hrvatske, zbog čega su se moderne židovske zajednice u nas počele oblikovati tek, najranije, krajem 18. stoljeća.

Podizanje prve sinagoge u Hrvatskoj naišlo je na oštro protivljenje lokalnog stanovništva. Što zbog straha od daljnjeg doseljavanja Židova i gubitka privilegija i mjesta na tržištu, što zbog općenitog straha od nepoznatog i katolici i pravoslavni Vukovara (Belavić, 1908., 121.; Belavić, 1927. 58.) oštro su ustali protiv podizanja ovog objekta, no židovskom je stanovništvu, ponajprije zahvaljujući njezinom tadašnjem agilnom vođi Isidoru Szingeru, uspjelo svladati sve teškoće, kako one administrativne prirode, tako i one koje su proistjecale iz vjerske netolerancije.² Podignuta sinagoga nije se isticala ni veličinom ni raskošnom arhitekturom, iako svojim reminiscencijama na egipatsku arhitekturu predstavlja stilski izuzetnu pojavu unutar povijesti klasicizma u Hrvatskoj.

Prodaja stare sinagoge kalvinističkoj zajednici

Vukovarska je židovska zajednica, međutim, vrlo brzo rasla. Tome je ponajprije doprinijela (kao i u slučaju osječke židovske zajednice) blizina Ugarske, koja je uz Galiciju u drugoj polovini 19. stoljeća glavno ishodište imigracijskog vala ovog naroda prema Hrvatskoj. Zajednica nije rasla samo brojem; materijalne su se prilike naglo poboljšavale, te je vrlo brzo stari hram postao i pretijesan i previše nereprezentativan za vukovarsko Židovstvo, tim prije što su druga veća mjesta u Slavoniji, od početka 60 – tih godina 19. stoljeća odreda dobivala raskošne hramove, kraj kojih se je vukovarski činio poput kakve obične kuće.³ Židovska općina stoga odlučuje 1888./1889. godine podići veliku kasno-historicističku neoromaničko-neomaorsku sinagogu po projektu bečkog arhitekta Ludwiga Schönea. Novi je hram podignut u neposrednoj blizini starog, nešto bliže

1 U osnovi se zakon odnosio samo na evangelike, Židove i muslimane, ne i na pravoslavne.

2 HDA, Fond br. 31., Srijemska županija, Kutija br. 738., dosje br. 2917., kut. Br. 739, dosje br. 2944.

3 Možemo spomenuti na primjer osječku ili đakovačku sinagogu.

centru grada. Dvije su građevine nekoliko godina koegzistirale, no stara se sinagoga više nije koristila u obredne svrhe. Židovska se općina stoga 1894. (Belavić, 1927., 57)⁴ odlučuje na prodaju svoje prve sinagoge mladoj mađarskoj kalvinističkoj općini, koja je u to vrijeme brojila 150 duša. Ova zajednica prije kupnje spomenute građevine nije posjedovala vlastito kulturno mjesto, već se, zanimljivo, služila za potrebe obreda prostorijama srpske konfesionalne škole.⁵ Nakon kupnje, stara je sinagoga samo popravljena, i uz manje zahvate, uslijed nedostatka sredstava, adaptirana u crkvu, zadržavši, kako nam svjedoče fotografije iz vremena neposredno prije adaptacije, gotovo u cjelini raniji vanjski izgled.

Nadograđivanje zvonika 1910.

Vukovarska kalvinistička zajednica rasla je u svojim počecima najviše zahvaljujući doseljavanju iz okoline ovog mjesta, ponajprije iz mađarskih sela Koroda i Laslova, te hrvatskih Tordinaca. Na samom kraju 19. te u prvom desetljeću 20. stoljeća, ovu će zajednicu naglo demografski ojačati doseljenici iz Ugarske, osobito nakon podizanja kudeljare tvrtke "Hungaria" iz Novog Vrbasa u Bačkoj, koja je sa sobom iz tog i okolnih mjesta dovela brojne radnike kvalificirane za vrstu posla, koja je tvrtki bila potrebna, uglavnom Mađare (** 1911., 2). Sama je zajednica, međutim, od ukupno potrebnih 12.000 kruna za nadogradnju zvonika na svojoj crkvi, darovala 7000, dok su se ostala sredstva skupila sa strane. Hrvatska zemaljska vlada darovala je 2000, Ervin Cseh 500, Zador Kelecsényi 200, vukovarsko trgovište 520, a društvo "Julijan" 1500 kruna (** 1910e, 2). Spomenuto društvo u tom je trenutku u Hrvatskoj igralo ključnu ulogu u procesu mađarizacije, podizanjem brojnih mađarskih škola i sličnih institucija. Njegovo djelovanje direktno je bilo vezano uz mađarsku politiku kolonizacije hrvatskih krajeva, osobito Slavonije. Zbog svih ovih razloga državne su vlasti posvetile veliku pozornost posveti crkve. Sve reformatsko svećenstvo donjobaranjsko – bačko – slavonskog seniorata, biskup i član

4 Prema novijim saznanjima možda se to dogodilo i 1895. Naime, te godine prvi puta vukovarske novine (** 1895., 3) spominju prodaju građevine. Teško je reći da li je Belavić pogriješio ili su novine naprosto donijele zakašnjeni izvještaj.

5 Sudeći po u novinama spomenutom posjetu reformiranog biskupa Karla Szasza koji je 23.5.1894. došao u posjet Vukovaru (** 1894a, 3). Čini se da su odnosi između pravoslavnih i kalvina tada bili izuzetno dobri, budući da su Szaszov dolazak u susjedne Vinkovce navijestila zvona tamošnje pravoslavne crkve (** 1894.b, 3).

magnatske kuće Šandor Baksay, bivši hrvatski ministar u Budimpešti Ervin pl. Cseh, glavni seniorat Petar Szabo, svjetovni vrhovni kurator Ladislav pl. Thot, itd. prisustvovali su posveti, a svoju je odsutnost ispričao sam vrh vlasti u istočnoj polovini Monarhije, grof Istvan Tisza, tadašnji ugarski ministar predsjednik i Ignjat Daranyi (***) 1910. g, 2-3). O ispolitiziranosti događaja jasno svjedoči i govor vukovarskog Mađara Zadora pl. Kelecsényija, nadzornika slavonskih misija i staratelja vukovarske kalvinske općine, u to doba vrlo aktivnog člana Trgovišnog poglavarstva, čovjeka koji je organizirao nadogradnju crkve. U govoru su, naime, istaknute uske veze Hrvatske i Ugarske, te "sloga i bratska snošljivost" između svih narodnosti ovih kraljevina (***) 1910.g, 2-3).⁶ Svečanost posvećivanja završene kalvinske crkve bila je vezana uz posvetu temeljnog kamena nove mađarske škole koja se počela graditi u Donjoj Mali.⁷

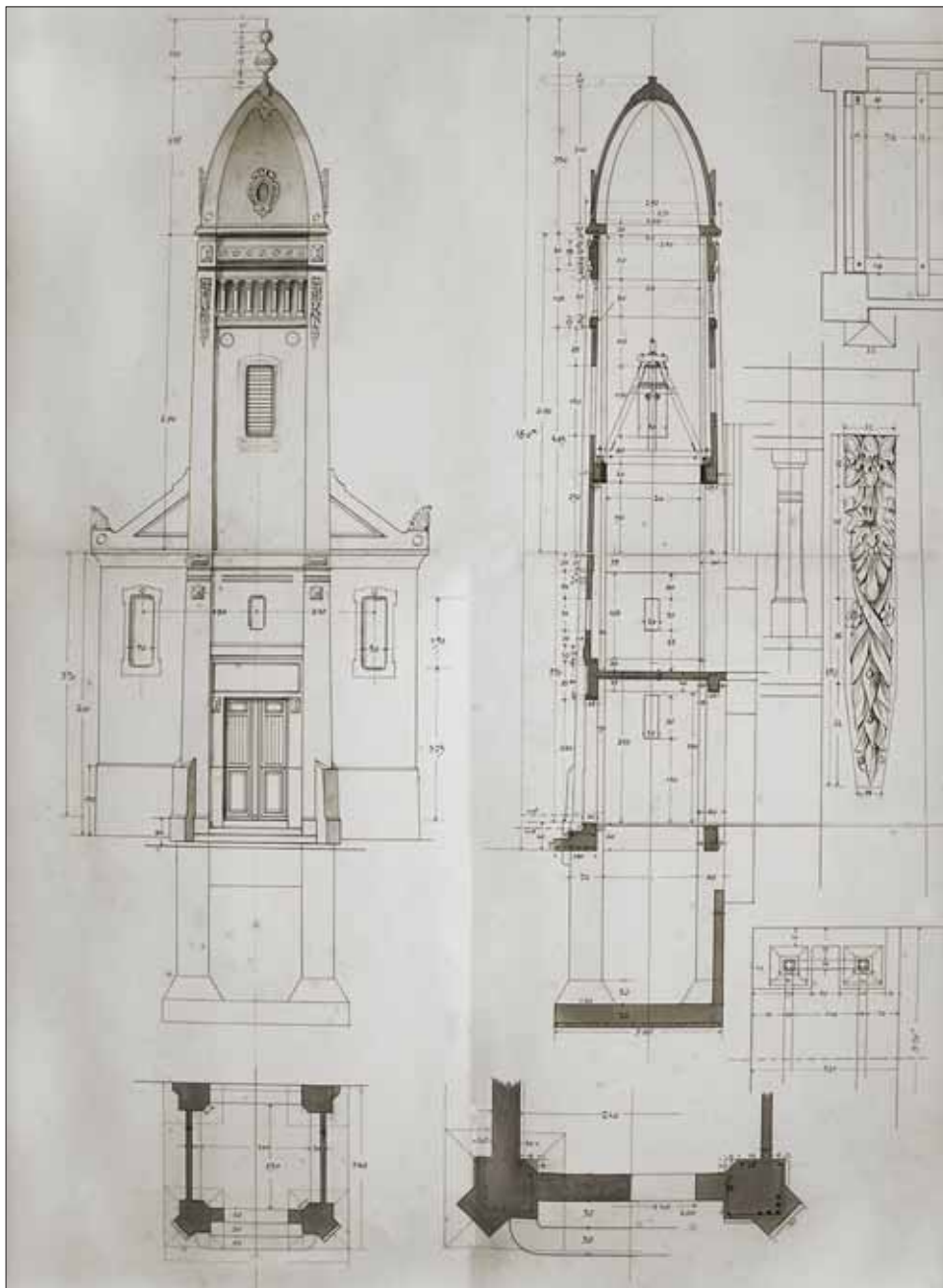
Projektant nadogradnje, vukovarski arhitekt Fran Funtak

Izrada projekta za gradnju zvonika kalvinske crkve povjerena je tada najznačajnijem vukovarskom graditelju, inženjeru Franu Funtaku. Iako vrlo mlad (1910. imao je tek 28 godina) Funtak se odmah nakon povratka sa školovanja na budimpeštanskoj Kraljevoj Josipovoj politehnici, 1905. godine, isprofilirao kao pouzdan i kvalitetan projektant unutar vukovarske tvrtke "Josip Banheyer i sin" koja se zahvaljujući Funtakovom obrazovanju specijalizirala, među prvima u Hrvatskoj, za gradnje u armiranom betonu. S izuzetkom vinkovačkog vodotornja do narudžbe za kalvinsku crkvu, ovaj je arhitekt projektirao gotovo isključivo mostove, posvuda po Hrvatskoj, od Krapine na zapadu do Rume na istoku zemlje (Damjanović, 2002., 119-147; Damjanović, 2003., 11-32). Upravo početkom 1910. godine, kada ga je kalvinska vukovarska zajednica i angažirala na nadogradnji zvonika Funtak je dobio od Zemaljske vlade dopuštenje vršenja civilno-tehničke prakse (***) 1910.a, 2), pa mu je to vjerojatno i omogućilo da počne intenzivnije projektirati i tzv. visokogradnje (zgrade, crkve itd.), a ne, kao do tada, gotovo isključivo mostove.

Valja istaknuti kako je zvonik kalvinske crkve prvi realizirani armiranobetonski zvonik Hrvatske uopće, te kao takav s konstruktivne strane zauzima istaknuto mjesto u

6 O posveti govore i članci: (***) 1910.e, 2), (***) 1910.f, 3), (***) 1910.g, 2-3), (***) 1910.h, 4).

7 Kao i crkva i Mađarska škola, kasnije opća pučka škola, a danas policijska postaja, sagrađena je po projektu arhitekta Frana Funtaka.

Slika 2. Projekt Frana Funtaka za podizanje zvonika kalvinske crkve iz 1910., Gradski muzej Vukovar

povijesti hrvatske arhitekture. U to se vrijeme podizala i crkva Svetog Blaža u Zagrebu u istom materijalu, no nje-na struktura nije bila dovršena sve do 1913./1914. godine (Jurić, 2003., 161 – 188).

Dragan Damjanović
**Mala sinagoga -
kalwinska crkva
u Vukovaru**

Stilsko rješenje zvonika kalwinske crkve

Stilsko rješenje koje je arhitekt Fran Funtak primijenio nadograđujući zvonik kalwinske crkve derivirano je iz uobičajenog oblikovnog repertoara secesijske arhitekture. Funtak u potpunosti mijenja dotadašnji izgled pročelja crkva, aplicirajući na njega novu glavno pročelje ispred kojeg postavlja masivni, kako je već spomenuto, armiranobetonski zvonik. Promjene su nesumnjivo zahvatile i bočna pročelja. Sudeći po fotografijama nastalim neposredno prije rušenja građevine, Funtak je zatvorio klasicističke tzv. “termalne” prozore i otvorio veće pravokutne. Pri tome je možda dodao i stanovitu arhitektonsku plastiku na ovo pročelje crkve, eventualno samo specifične okvire prozora, međutim, ova se intervencija, za sada, nije mogla potkrijepiti projektom niti nekim drugim izvorom. Fotografije rušenja crkve otkrivaju nam kako je pri adaptaciji nadograđen i kor u unutrašnjosti građevine, na kojeg je Funtak postavio za sebe vrlo specifične armiranobetonske stupove povezane metalnim šipkama, vrlo česte na njegovim tadašnjim mostovima.

Nadograđeni zvonik crkve lagano se sužava prema vrhu, a završava metalnom četverostranom kapom/kupolom kriškastog oblika na koji je postavljena tzv. jabuka i metalna bodljikava kugla, vrlo česta na vrhovima tornjeva kalvinskih crkava.⁸ Neobarokni okviri prozora na kapi odstupaju od rješenja ostalog dijela crkve i općenito vrlo su rijetki u Funtakovom stvaralaštvu.⁹ U donjim svojim dijelovima zvonik je učvršćen svojevrsnim kontraforima, elementom koji nije Funtak preuzeo iz gotičke arhitekture, već iz načina na koji se u armiranobetonskim mostovima učvršćuju temelji pilona.

Zvonik je raščlanjen s nekoliko standardnih elemenata Funtakovog oblikovnog repertoara – kvadratičnim i pravokutnim prizmama, diskovima, vodoravnim užljebljenima. Najreprezentativnije rješava vrh armiranobetonskog dijela zvonika, na kojem koncentrira glavninu dekoracije i kojeg

8 Kalvini na tornjeve rijetko postavljaju križ. Na primjeru baranjskih kalvinskih crkvi mogu se vidjeti brojne paralele sa situacijom u Vukovaru

9 Stanovite se paralele mogu uspostaviti s rješenjem glavnog pročelja Mađarske škole, gdje Funtak također postavlja neku vrstu baroknih kartuša unutar kojih se nalaze secesijski stilizirani biomorfni oblici.

Slika 3. Kalvinska crkva, razglednica poslana od strane Frana Funtaka njegovom prijatelju Radoslavu Franjetiću u kolovozu 1910., neposredno po završetku nadogradnje, Zbirka razglednica NSK, Zagreb

otvara s galerijom tankih betonskih stupova kvadratnih imposta i s diskovima na kapitelima. U ravnini galerije na bočne krajeve glavnog pročelja zvonika postavlja dva polja s florealnim, secesijski stiliziranim motivom, koje će kasnije, u nešto drukčijem obliku, postaviti i na pročelje Mađarske škole. Bočne strane glavnog pročelja raščlanjene su još jednostavnije od zvonika. U donjim dijelovima, zapravo, ni nema nikakve dekoracije, osim okvira prozora, samo je nešto bogatija dekoracija zabata, koji do tada nije postojao na građevini, već ga je Funtak nadogradio, zacijelo s ciljem monumentalizacije cijele strukture. Na uglove zabata postavio je istake s diskom i masivnim akroterijima, preuzetima iz klasicističke arhitekture.

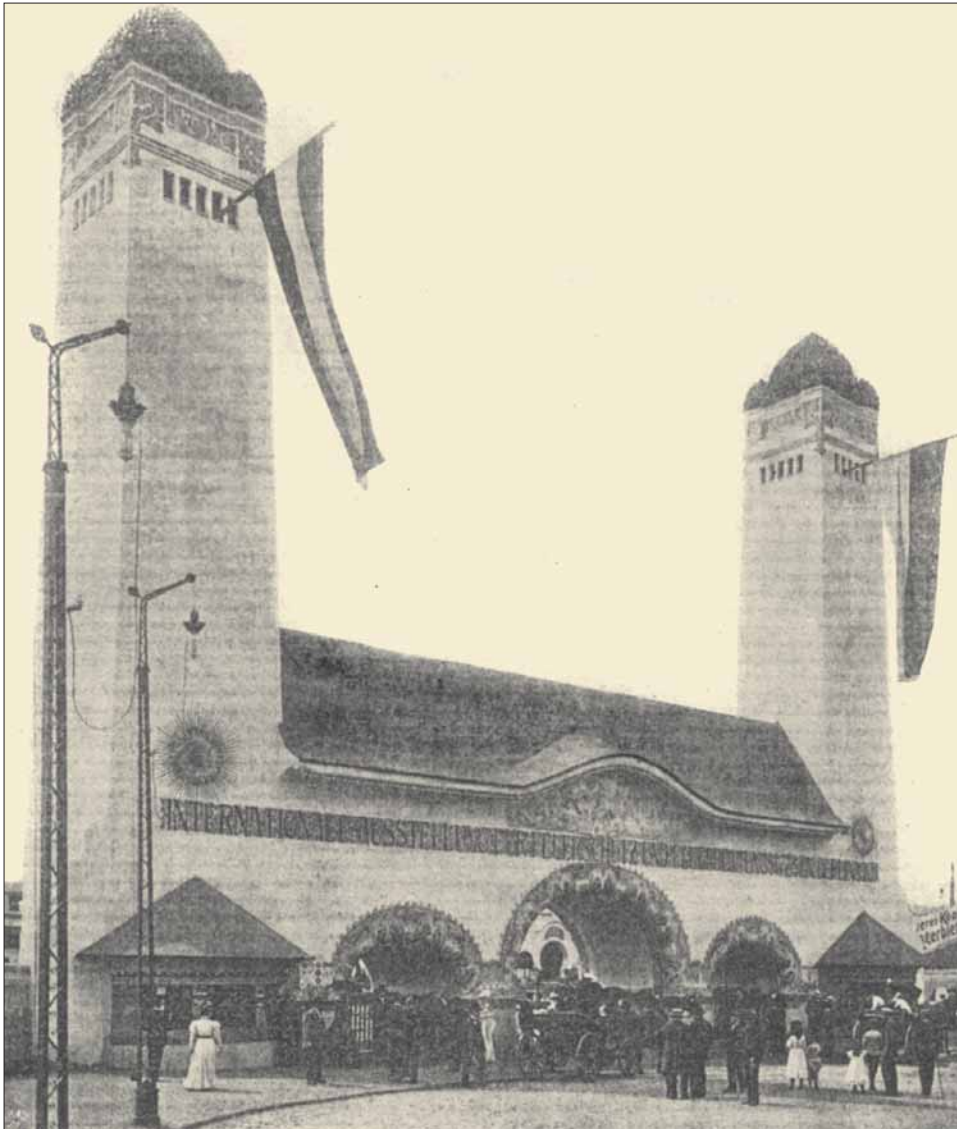
Pročelje je u cjelini izvedeno po projektu, osim s manjim promjenama oko portalne zone, gdje je na nadvratnik umjesto projektiranog praznog pravokutnog polja postavio secesijski stilizirani natpis s godinom izvođenja objekta, te diskove i prizme, spomenute standardne motive u Funtakovoj arhitekturi.

U rješenju i tijela zvonika i pročelja u cjelini primjećuje se prilična redukcija dekoracije, koju možemo tumačiti kao prve znake prodora moderne¹⁰ u arhitekturu Frana Funtaka. Ovaj prodor nije bio linearan, kako nam pokazuje pročelje godinu dana kasnije podignute zgrade Mađarske škole u Vukovaru, koja je neusporedivo dekorativnije riješena, no na još kasnijoj vili Streim na Vučedolu nedaleko Vukovara (podignuta 1918. godine) ponovno će biti, poput kalvinske crkve, primijenjeno rješenje s priličnom redukcijom dekoracije.

Odakle Funtak crpi motive upotrijebljene na kalvinskoj crkvi teško je ustanoviti, tim prije, kao što je već bilo rečeno, da do tada niti jedan zvonik od armiranog betona nije bio podignut u Hrvatskoj. Stanovite se paralele mogu uspostaviti s projektima Vjekoslava Bastla za nepoznatu župnu crkvu iz 1903. (Jurić, 1991., 17) – od sužavanja tijela zvonika prema vrhu, zbog čega oni poprimaju izgled nalik obelisku, preko specifične kape, do izrazite čistoće fasada prisutne u oba primjera. Sličnih je odlika i Vancashev secesijski projekt za izgradnju crkve Svetog Blaža u Zagrebu iz 1901. (Jurić, 1991., 16) Obje crkve vuku svoje podrijetlo iz projekta Otta Wagnera za crkvu u Währingu u Beču iz 1898. godine (Jurić, 1991., 14).

Najbliži se uzor može pronaći, međutim, u tornjevima ulaznog paviljona internacionalne izložbe vatrogastva u Berlinu iz 1901. godine arhitekata H. Jansena i W.

¹⁰ U uskom shvaćanju ovog pojma, možda bi točnije bilo reći internacionalnog stila

Slika 4. H. Jansen i W. Müller, Glavni ulaz na vatrogasnu izložbu vatrogastva u Berlinu, iz: Deutsche Bauzeitung, Berlin, br. 55., 10. 7. 1901., str. 341

Slika 5. Rušenje kalvinske crkve, Gradski muzej Vukovar

Müllera (Eiselen, 1901., 341–343). Sličnosti su doista brojne, od laganog sužavanja prema gornjem dijelu zvonika, preko koncentriranja dekoracije u sam vrh tornja i njegovo otvaranje s nizom manjih prozorčića na koje podsjeća Funtakova galerija na tornju kalvinske crkve, a čak su im i rješenja kapa donekle slična. Teško je reći da li je Funtak doista mogao vidjeti ovo djelo, vjerojatno ne uživo, već na isti način na koji smo i mi došli do njega, preko berlinskog arhitektonskog glasila *Deutsche Bauzeitung*, koji je prvi u srednjoj Europi imao poseban prilog posvećen gradnjama u armiranom betonu, tako da ga je Funtak zasigurno čitao.

Tornjem kalvinske crkve Funtak se izrazito ponosio. Samo tjedan dana nakon posvete ove građevine, 21. kolovoza 1910., šalje svojem prijatelju sa školovanja na osječkoj realci i sa studija u Budimpešti, Radoslavu Franjetiću, tada zaposlenom u građevnom uredu kotara Đakovo, razglednicu s pročeljem crkve, napominjući na prvoj strani što je prikazano: *Toranj od armir. betona kalvinske crkve u Vukovaru*.¹¹ Tvrtka “Banheyer i sin”, za koju je Funtak radio i koja je izvela građevinu, producirala je svojevrstne male mape s razglednicom crkve i natpisom koji je govorio o tome da ju je izvela ova tvrtka, vjerojatno kao vješt marketinški potez kojim je nastojala osigurati si i u budućnosti slične narudžbe.¹²

U onodobnom je tisku projekt naišao odreda na pohvale. Općenito, podizanje kalvinske crkve doživljavalo se (što je u osnovi i točno) kao konačan prodor suvremene arhitekture u do tada prilično (u arhitektonskom smislu) konzervativan Vukovar. Redoviti dopisnik osječke Narodne obrane iz Vukovara, koji je i inače u ovim godinama prilično redovito pratio Funtakovu projektantsku djelatnost istaknuo tako je:

Crkva kalvinska pregrađena je i pregradnja dovršena. Novi toranj unikum je, gradjen je tako zvanim Eisenbetonom. To je prva gradnja te vrsti u Hrvatskoj i Slavoniji. Izvela ju je tvrtka Banheyer i sin po nacrtima talentovana inžinira Frana Funtaka. Toranj je i arhitektonski vanredno zanimiv što je tim više za pohvaliti, pošto inače vidimo u provinciji, usprkos toga što imademo sjegurno vještih arhitekata, često prave monstrume gradjevne bez stila i ukusa.... I unutarnjost crkve zgodna je, ma da je bila mala svota na raspolaganju. Svakako je uz bogomolju izraeličana toranj kalvinske crkve najljepša građevina u Vukovaru. (***) 1910.b, 2)

11 Zbirka razglednica NSK u Zagrebu.

12 Dva primjerka ove tiskovine čuvaju se danas u Gradskom muzeju u Vukovaru.

O kvaliteti ovog Funtakovog arhitektonskog rješenja jasno govori i činjenica da je zvonik ranije pripisivan zagrebačkom arhitektonskom birou Benedik i Baranyaj, jednom od najznačajnijih predstavnika secesije uopće na tlu Hrvatske (Karač, 1999., 48).

Dragan Damjanović
**Mala sinagoga -
kalvinska crkva
u Vukovaru**

Sudbina građevine

Kalvinska crkva, jedan od najznačajnijih spomenika graditeljstva u Vukovaru, danas više ne postoji. Štradala je kao jedna od prvih građevina nakon velike poplave Dunava 1965. godine. Voda je doista djelom potkopala njezine temelje, što ne znači da se građevina nije mogla spasiti, no zbog još uvijek negativističkog odnosa prema baštini 19. i ranog 20. stoljeća, kao i zbog radikalnog modernističkog pristupa uređenju grada, koji je u to vrijeme bio specifičan ne samo za Vukovar, već i za cijelu Hrvatsku, odlučeno je da se građevina poruši čime je nestao i prvi uopće podignut armiranobetonski zvonik Hrvatske i cijela građevina složene i zanimljive arhitektonske povijesti.

Literatura

BELAVIĆ, P. (1908.), *Poviest samostana i župe vukovarske*, Vukovar, Tiskara "Sriemskih novina" u Vukovaru.

BELAVIĆ P. (1927.), *Crtice iz prošlosti Vukovara*, Vukovar, tiskara "Novo doba".

CRLENJAK, B. (1975.), *Razvitak vukovarskih ulica*, Vukovar, Grafičko poduzeće "Proleter".

DAMJANOVIĆ, D. (2002.), Vukovarski arhitekt Fran Funtak – Prva faza stvaralaštva (1910. – 1918.), *Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 18., 119 – 147.

DAMJANOVIĆ, D. (2003.), Secesijski armiranobetonski mostovi vukovarskog inženjera Frana Funtaka, *Prostor, Znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam* 11 (1/25), 11 - 32.

DURANCI, B. (1985.), Mađarska varijanta secesije u Jugoslaviji, *Zbornik narodnog muzeja* XII – 2, Beograd, 1985.

JURIĆ, Z. (1991.), Centralni tlocrt u srednjoevropskom kontekstu, *Život umjetnosti*, 50., 28 – 35.

JURIĆ, Z. (2003.), Crkva Svetog Blaža u Zagrebu 1908. – 1914., *Arhitekt Viktor Kovačić, život i djelo* (str. 161 – 188), Zagreb, HAZU, Hrvatski muzej arhitekture.

KARAČ, Z. (1994.), Vukovar u doba secesije i rane moderne, u: *Vukovar-vjekovni hrvatski grad na Dunavu* (str. 292-293), Nakladna kuća "Dr. Feletar", Zagreb.

KARAČ, Z. (1999.), Arhitektura secesije i urbani razvoj Vukovara početkom 20. stoljeća, *Secesija u Hrvatskoj, Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem* (str. 45-72), Zagreb – Osijek, HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku.

KARAČ, Z. (2000.), *Arhitektura sinagoga u Hrvatskoj u doba historicizma*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt i Kulturno društvo Miroslav Šalom Freiberger.

Novinski izvori

Eiselen, F. (1901.), Die internationale Ausstellung für Feuerschutz und Feuerrettungswesen zu Berlin, *Deutsche Bauzeitung*, Berlin, 55., 341 - 343.

*** (1894.a), Reformirani biskup, *Sriemske Novine*, Vukovar, 42., 3.

*** (1894.b), Reformirani biskup, *Sriemske Novine*, Vukovar, 44., 3.

*** (1895.), Kalvinska bogomolja u Vukovaru, *Sriemske Novine*, Vukovar, 34., 3.

*** (1910.a), Za izvršivanje civilno-tehničke prakse u Vukovaru, *Sriemske Novine*, Vukovar, 15., 2.

*** (1910.b), Iz hrvatskih krajeva, *Narodna obrana*, Osijek, 157., 2.

*** (1910.c), Evangelička crkva u Vukovaru, *Narodna obrana*, Osijek, 183., 2.

*** (1910.d), A vukovári reformátusok ünnepe, *Szlavoniai Magyar Ujsag*, Osijek, 31., 2.

*** (1910.e), A vukovári ünnep; Saját tudósintókö, *Szlavoniai Magyar Ujsag*, Osijek, 34., 2.

*** (1910.f), Posveta crkve, *Sriemske novine*, Vukovar, 65., 3.

11.*** (1910.g), Posveta crkve, *Sriemske novine*, Vukovar, 66., 2-3..

12.*** (1910.h), Kirchenweihe, *Die Drau*, Osijek, 186. (6817.), 4.

13.*** (1911.), Magjarska naselbina u Vukovaru, *Hrvatski branik*, Mitrovica, 23., 2.

Dragan Damjanović
**Mala sinagoga -
kalvinska crkva
u Vukovaru**

Arhivski izvori

Hrvatski državni arhiv (HDA), Fond br. 31, Srijemska županija

HDA, Državna geodetska služba, katastarski plan Vukovara

Gradski muzej Vukovar, Zbirka projektne dokumentacije, Kalvinske crkve

Zbirka razglednica NSK u Zagrebu, Vukovar